

spieden naar buit en het grijpen er van moet een schouwspel bieden, dat men niet licht zal vergeten.

Intusschen had ik mijn reis voortgezet, doch al spoedig moest ik den steven weer wenden. De vischarend kwam weer aanzetten en in een prachtig uitgevoerde, langzaam dalende glijvlucht streek hij op den bekenden paal neer.

De dwarssloot kon mij nu geen parten meer spelen en onder beschutting van een wilgestruik zag ik kans de boot ongemerkt vast te leggen. De breede en dichtbebladerde struik bood een prachtige schuilplaats aan en van daar uit had ik een heerlijk gezicht op den grooten vogel, die geen steenworp afstands meer van mij verwijderd was.

De baars hing nog in een der klauwen; alleen de kop was reeds verdwenen. Volkomen rustig was de vogel niet en hij durfde zijn maaltijd niet voort te zetten. Een paar maal nam hij den wilgestruik scherp in het oog en soms maakte hij aanstalten om zich uit den weg te maken. De vleugels kwamen dan nog wat losser te hangen en de tweede klauw werd in de visch geslagen. Maar telkens overwon de vogel zijn vrees ook weer, totdat hij eindelijk opvloog, op de gewone wijze wegzweefde en zoo tot achter mijn struik kwam. Toen klonken er weer wilde kreten; in een ommezien had de vischarend zich tot op een behoorlijke hoogte opgewerkt en in een rechte lijn voortgaande, was hij spoedig uit het oog verdwenen.

Zelf heb ik hem niet meer ontmoet, maar van de bewoners van het Naardermeer weet ik, dat hij zich nog een week lang ongeveer heeft laten zien en het bezoek aan het natuurmonument is stellig op twee tot drie weken te stellen. En in dien tijd heeft de zeldzame gast tenminste onvoorwaardelijke veiligheid genoten.

J. DRIJVER.

HET PADDENSTOELENJAAR 1921.

MOCHT ik aan het einde van het zoo buitengewoon rijke, maar ook vermoeiende paddenstoelenjaar 1920 denken: „zóó elk jaar als je blijft niet, want dat is niet vol te houden,” ik heb mijn zin gekregen en de rust, de ontspanning is er dit jaar gekomen, nu door Pluvius' afwezigheid, veld en bosch slechts spaarzaam met „de Wondere Wereld der zwammen”, bedekt is geweest.

Behalve deze ontspanning was het voor een mycoloog (waarschijnlijk ook wel voor andere natuurliefhebbers) zeer interessant zulk een droog jaar eens mee te maken en eens te kunnen waarnemen, welke soort vochtminnend en welke dat niet is. Wat we aan de systematiek in zoo'n jaar tekortkomen, winnen we aan inzichten in de levenswijze en groeiomstandigheden van de verschillende soorten.

Laat ik dus uit mijne vele aantekeningen van dit jaar een greep doen en u daarvan een en ander vertellen.

Er zijn menschen, de wetenschappelijke mycologen, die denken dat dit jaar voor onze systematiek en voor de collectie een totaal verloren jaar is geweest, maar laat ik dan gauw vertellen, dat dit allermint het geval is en dat we, behalve vele z.z.'s van onze reeds bekende Fungi Flora, nog een 22 tal nieuwe soorten daarvoor hebben kunnen boeken. Zij, die dit denken, weten echter niet, dat er een paar jeugdige mycologen waren dit jaar, die zelfs uit den schraalsten oogst, steeds mooie dingen wisten te putten.

Spreekt ge een ander gedeelte van onze mycologen, de z.g.n. mycophagen of eters, dan zult ge hen eens hooren uitpakken over zulk een pracht-paddenstoelenjaar als 1921 was! Bij menschengeheugen zijn er in ons land (en naar ik hoor ook in 't buitenland, zelfs in Amerika) niet zooveel Champignons (Psalliota's) geweest als in 1921. Ze waren er al den 5en April en in November bij een vorst van 9° Fahr. kreeg ik ze nog toegezonden en vond

ik ze nog zelf ook. In Juni en Juli, de droogste maanden waren er maar weinig, maar in September en October kon men geen weiland voorbij sporen, of men zag dat volstaan met de witte, ronde, of platte hoeden van de Weidechampignon. Er is heel wat van dat edelvoedsel verloren gegaan, niet zoozeer in Holland, want daar weten ze 't wel te apprecieeren, maar vooral op de weilanden in 't O. en Z.-O. van ons land.

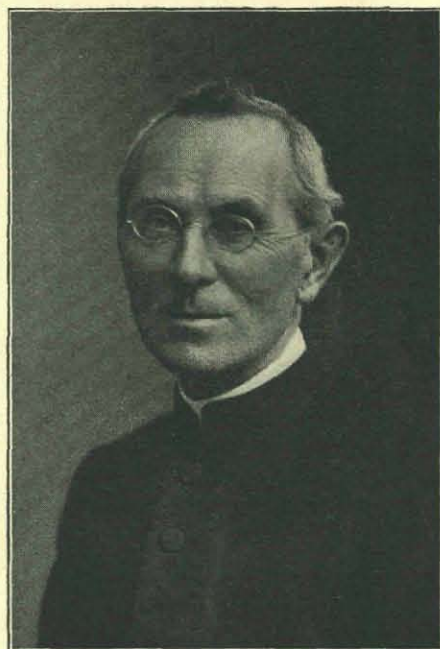
Behalve het culinair genot dat die Champignons ook mij geven, hield het toch een wanhoop ook voor mij in, waar zoowel de weiden- als de akkerchampignon in enorm veel variëteiten optraden, vele mooie en interessante variëteiten; maar waar de literatuur voor dit geslacht zeer onvoldoende is, zijn wij er niet veel verder mee gekomen. Een uit Zeist van den Heer Fijn v. Draat ontvangen dikschubbige- veel op een *Lepiota* gelijkende bruine var. van *Psall. campestris*, nl. *Elvensis* B. et Br., was door haar zuiver ronde sporen met zekerheid als nieuwe var. voor ons land thuis te brengen. Mevrouw den Tex vond bij Huizen waarschijnlijk de ook nieuwe *Psalliota ichonii* Roze et Br. welke weer dicht bij *Ps. arvensis* staat.

Dat de Champignon het in dit droge en warme jaar zoo goed deed, laat zich begrijpen, als wij eens nagaan, hoe het deze soort in de cultuur vergaat!

Het champignonbroed dat men in de kweekbedden van paardenmest brengt, bestaat uit een sterk uitgedroogd kluitje mycelium van deze zwam, wat misschien al maanden zoo droog heeft gelegen. Toch groeit hieruit, onder de verhoogde temperatuur van de broeiende mest, na korten tijd, de heerlijke Champignon. Blijkbaar heeft hij het dus 't best bij een combinatie van droogte en warmte en is slechts de minste dauw, of het kleinste regenbuitje voldoende voor het uitgroeien van de vruchtlichamen uit het mycelium. Ik zou nog graag meer over deze Champignon-kwestie willen schrijven, maar er is nog zoo veel!

Zoo smulden „de eters”, dit jaar niet minder aan het Eekhoortjesbrood, de *Bol. edulis* die er tot mijn verbazing ook vrij veel geweest is; terwijl de anders veel algemeener en 't geheele jaar door voorkomende *Bol. luridus*, of Heksenboleet, er zoo goed als niet was. Na elk regenbuitje, hoe simpel ook, kwam zij te voorschijn, vooral in de karresporen in de bosschen. Daar ook vrij veel de *Bol. luteus* en in de duinen (anders o! zoo droog dit jaar), de Melkboleet, *Bol. granulatus*. Toch bleef de Boletenvoorraad dit jaar verre beneden dat van andere jaren, al vond ik in Warmond in September op één dag 7 boletensoorten tegelijk, waaronder de zeldzame *Bol. appendiculatus* Bull., en ontdekten Swanenburg de Veye en E. v. Waveren, 3 nieuwe vindplaatsen van de eveneens zeldzame *Bol. Satanas* Lenz.

Maar denkt gij, dat de „eters”, voldaan waren? neen volstrekt niet, want de categorie, Cantharelleneters, die de Champignons en andere paddenstoelen nog niet aandurven zijn terecht diep teleurgesteld geweest. Zij hebben nauwelijks eenige maaltjes kunnen verorberen en van conserveeren kwam niets! Het jaar 1921 heeft ons in de eerste plaats geleerd, dat de *Cantharellus cibarius* voor haar groei veel vocht behoeft. Overal in de bosschen miste

Adalbert Ricken. (1851—1921)

men dit fraaie gele zwammetje; en heel merkwaardig, haar z.g.n. valsche dubbelgangster, de *Cantharellus aurantiacus*, was er integendeel enorm veel; zij was er al heel vroeg en in December na de hevige vorst wordt zij mij nog gesignaleerd. Niet alleen dat de menschen haar nu eens goed hebben leeren kennen, maar bij gebrek aan de echte zijn verscheidenen haar ook gaan eten en, naar mij werd verzekerd, met smaak en zonder schadelijke gevolgen.

Ook aan de eetbare *Russula cyanoxantha* heeft men zijn hart kunnen ophalen. Na elk klein regenbuitje schoten ze bij massa's op uit de boschpaden waar ze altijd zoo graag groeien en daar zoo'n slordig aanzien aan geven, evenals de gele ridderzwam *Tricholoma equestre*, dit doet in onze Oostelijke bosschen. Waarom nu deze *R. cyanoxantha* wel veelvuldig, terwijl de andere jaren veel algemeener en langst voorkomende gele, scherpe, *Russula fellea* dit jaar zoo goed als niet verscheen? Ook de roode soorten waren minder overvloedig, terwijl *R. nigricans* en *pectinata* flink vertegenwoordigd waren.

Ook de, waarschijnlijk door nog niet velen gegeten vrij smakelijke, *Paxillus involutus*, de Krulzoom, was dit jaar in enorm veel exemplaren aanwezig. Waar het mycelium van deze soort beslist zeer oppervlakkig groeit (veelal zit het vruchtlichaam op vergaen eikenblad vast) is me dit een raadsel, daar, dunkt mij, zulk oppervlakkig mycelium nog gauwer moet uitdrogen; of, gaat het anders, en ontkiemt de uit de lucht gevallen spoor van deze soort op het blad of op de aan de oppervlakte liggende humus en heeft de ontwikkeling van het vruchtlichaam uit het mycelium *zeer snel* plaats? Dergelijke vragen, hebben mij dit seizoen veel bezig gehouden, waar juist van de weinige soorten die er voorkwamen de meeste behoorden tot diegene, wier mycelium zeer oppervlakkig groeit, zooals bijv. bij *Collybia dryophila*, die er zeer veel was, bij *Psathyra* soorten enz. Hetzelfde nam ik waar, toen in October de dauw van avond en nacht, den armen uitgedroogden grond wat kwam laven en we vele z.g.n. coprofiele of Mestzwammen kregen op de weilanden. Nooit te voren zag ik daar op paardenmest, zoovele ex. van de mooie sneeuw witte *Coprinus niveus* P. en zelfs op konijnenmest deed een nieuwelings, door Swanenburg de Veye ontdekt (zie afl. 1) als *Coprinus Hendersonii* Berk haar kortstondige entrée in de wereld.

Ook de smakelijk eetbare Meizwam, *Tricholoma gambosum* werd dit jaar overal overvloedig gevonden, zelfs in Nov. nog eens weer. De Morieljes waren vroeg (ik vond de eerste op 28 Maart te Castricum) en vrij overvloedig.

Wat de eetbare Inktzwammen betreft, waren die er begin April al en bleven tot Juni rijkelijk te oogsten, toen niet weer, totdat ze tijdens den dauwtijd weer overal opdoken. Er waren ook vrij wat Parasolzwammen, *Lepiota procera*. Wel merkwaardig is het, dat een der *Lepiota*'s, wel een onzer algemeenste soorten, nl. *Lep. amianthina*, door mij na Maart niet gevonden werd, waar mij dat toch ook een soort lijkt met zeer oppervlakkig mycelium. En dan, wie heeft er dit jaar meer dan een 10-tal ex. van een nog algemeener zwam, de Aardappelbovist of *Scleroderma vulgare* geplukt? zeker niemand. Ik hoogstens een stuk of 5 en dan nog wel altijd de var. *verrucosum*, terwijl je ze andere jaren tot vervelens toe, overal en altijd weer ontmoet.

Evenzoo heeft de fleurige Vliegenzwam, *Amanita muscaria* onze bosschen dit jaar maar weinig opgevroolijkt. *Am. mappa* kwam laat, doch was even als *phalloides* vrij overvloedig. Moest ik verleden jaar vermelden, dat waar alles toen in gróote hoeveelheden voorkwam de *Pantheramaniet* *Am. pantherina*, op onze tentoonstellingen overal ontbrak, dit jaar was zij de meest aanwezige *Amanita*soort. Is dat nu ook een „droogstoppel”, of hebben wij hier met een alterneerend verschijnsel te doen? Ook dit weer een aardig punt voor onderzoek.

En hoe staat het met den groei van de Slijmzwammen of *Myxomyceten*? Zou men niet denken, dat het slechts kinderen der nattigheid en duisternis zijn, inplaats van dat zij verschijnen in een jaar van zooveel zon en droogte als 1921 gaf? Ze waren er in vrij groote getale, vooral zelfs, en dat is heel typisch in die alledroogste maanden Juni en Juli. Er

waren dagen dat we geen enkele andere zwam konden noteeren dan „de Runbloem”, *Fuligo septica*, de algemeenste vertegenwoordigster dezer familie. Wat was er ook een massa Stofzaad, *Monotropa* in Juni. In die maand in Putten zijnde, vond ik ze niet alleen onder beuken en dennen, maar ook onder eiken.

Het gebeurde in die dagen van totale zwamloosheid dat onze neus telkens vergast(?) werd op het Stinkzwammenluchtje, zeer tot verbazing van eenige medemycologen; doch zoo heel vreemd kwam mij dit niet voor, waar mij telkens gebleken is, dat het Stinkzwam-ei niet zit op de humus, maar op onderaardsche houtdeelen en dus als boom- of houtzwam te beschouwen is.

De boomzwammen nu deden zeer normaal dit jaar. Sommigen waren zelfs zeer overvloedig, zooals de Honingzwam *Armillaria mellea*. De zadelzwam: *Polyporus squamosus* heb ik van Maart tot in Nov. toegezonden gekregen; en de beroemde boom voor diesoort, hier in den Hortus, leverde er dit jaar 2 groeitijden van, beide reuzen exemplaren, in Mei en in October.

Even als verleden jaar was het aantal der rosesporige paddenstoelen zeer groot. Ik beleefde nog nooit een seizoen dat er zooveel *Volvaria*'s waren. Waar ook de *Champignon* zoo veelvuldig voorkwam en gegeten werd en waar men weet dat verwisseling met de *Volvaria*'s zoo licht mogelijk is, is het van geluk te spreken, dat (tenminste bij mijn weten), zich geen enkel vergiftigingsgeval heeft voorgedaan. Mevrouw Boetje vond van dit geslacht een zeer zeldzame soort te Meyendel bij Wassenaar op stronk groeiend. nl.: *Volvaria bombycina* Schff; een jong exemplaar zond zij mij, een zijdeachtig knolachtig ding met een aardig peluche mutsje op. Verder werden er uit deze groep behalve hoopen onbepaalde *Nolanea*'s en *Entoloma*'s, van het geslacht *Pluteus*, 2 zeldzame en 1 nieuwe soort gevonden en wel: *Pl. nanus* P. te Santpoort door E. v. Waveren, *Pl. semibulbosus* Lasch te Zeist door Dr. T. Broeksmit en de nieuwe *Pl. chrysophaeus* Schff. door Swan. de Veye, bij Kraantje Lek geplukt tijdens een temperatuur van 9° Fahr.

De maand October was nog al rijk aan *Clitocybe*'s, waarvan als gewoonlijk met dit moeilijke geslacht weinig werd thuis gebracht. Al heel vroeg in Maart, vond ik zelve, op „t Huys te Warmond”, een nieuwe *Clitocybe*, die door enkele zeer opvallende eigenschappen, beter te determineren was. De jonge fijn lila gekleurde steel, draagt nl. een duidelijken ring, die later verdwijnt, terwijl de Steelbasis in een dik, wollig mycelium gehuld is, een prachtig beschuttingsmiddel voor de dan nog heerschende lage temperatuur. Haar naam is *Cl. Queletii* Fr.

In de April-afl. van den vorigen jaargang van D. L. N. gaf ik, in de korte berichten, reeds een mededeeling over de door de vorst Nov. 1920, verschoven November duinflora, verschenen in de maanden Januari en Februari 1921. Van *Trich. nudum* en *Clit. nebularis*, die ver haar officieelen verschijningstijd overschreden hadden. Nu, de eerste bleef liefst tot in Mei en was er in September al weer evenals *nebularis*. Van de edele Ridderzwammen, de *Tricholoma*'s hebben we anders dit jaar maar weinig gezien en als ze er waren nog maar in een heel klein aantal. Zoo was het met vele andere soorten ook. De Excursies die er nog gehouden werden, gaven nog wel eens lijstjes van 60 en meer soorten, maar dan van iedere soort 1 of 2 exemplaren. Daarom konden er ook geen tentoonstellingen gehouden worden en daarom werden in de maand September alle tentoonstellingen en Excursies die ik zou leiden, afgezegd. Wel heel jammer, maar gelukkig, zorgden de reeds besproken jeugdige Mycologen er voor, dat er steeds mooie dingen binnenkwamen. Zoo in November weer 2 nieuwe en 2 zeldzame *Pleurotus* soorten en wel: *Pl. dictiorhizus* DC van v. Waveren en *Pl. hypnophilus* Berkl. van Swan. de Veye, terwijl deze laatste, ook de soorten *perpusillus* Fr. en *septicus* Fr. op Groenendaal bemachtigde.

Zeer jammer was het dat, na de enorme regenbui en den stormdag 6 Nov., de strenge vorst dadelijk intrad. Wie weet wat voor moois er dan nog gekomen zou zijn. Waar de

Cortinariitijd juist in deze maand valt, hadden wij bij een oogst aan die groep nu juist onze uitgeruste krachten eens kunnen beproeven!

Zooals ge dus ziet een zuinig jaar, doch nog geen treurjaar was 1921, al bleef het aantal zendingen naar hier, ook beperkt tot de helft van andere jaren (212 zendingen van 76 verschillende personen), we hebben veel Z.Z.'s en 22 nieuwe soorten kunnen boeken.

Wel een treurjaar is het voor de Mycologen om een andere reden en wel, omdat op den 1sten Maart, in den leeftijd van 70 jaar is overleden, onze Grootmeester Pfarrer Adalbert Ricken. Vele Nederlanders bezitten reeds zijn: *Vademecum für Pilzfreunde*, en vooral zijn „Blätterpilze”, een werk zooals er geen tweede bestaat. Onderhanden had hij nog meerdere werken, waarvan dat over de Polyporeën zoo goed als voltooid is en nog wel tot ons zal komen.

Velen in Nederland hebben zich den Paddenstoelenkalender, door Mevrouw de Visser te Bloemendaal uitgegeven, aangeschaft, die dit nog niet deden, wordt medegedeeld, dat er nog een beperkt aantal bij den drukker, de firma Mulder te Leiden, te verkrijgen is.

Tot slot wensch ik den Mycologen onder u, nog op iets te wijzen. In Augustus van dit jaar vertoefde op 't Herbarium een Amerikaansche Prof. die kwam werken in de collectie Persoon voor zijn *Clavaria Monografie*. Hij vroeg mij hem een boekwinkel te wijzen waar hij zich Mycologische werken kon aanschaffen. Ik raadde hem de „Templum Salomonis” van de firma Burgersdijk aan. Hij viel daar met zijn neus in de boter, want juist was daar gearriveerd een prachtcollectie van de allereeldzaamste en niet meer te krijgen Mycol. werken afkomstig van den overleden Belgischen Prof. C. v. Bambeke te Gent. Had ik het maar geweten! Nu sleepte ZEd. al die prachtwerken voor een schijntje mee naar Amerika, terwijl ik verscheidene Nederlandsche Mycologen wist, die naar die boeken uitkeken. Enfin, het was gebeurd en de Amerikaan lachte in zijn vuistje; doch er is nog iets en wel iets zeer moois overgebleven, waar hij ook een bod van / 1500 op deed, doch dat de firma B. liever in veiling wil brengen. Het is een paddenstoelenherbarium, systematisch gerangschikt, doch niet bestaande uit moeilijk te conserveren er onoogelijk uitziende gedroogde paddenstoelen, maar uit mooie, kleurige platen uit alle mogelijke oorspronkelijke werken, niet of heel moeilijk meer te krijgen, ook copieën van die platen door v. Bambeke zelf en van andere Belgen. Alles buitengewoon keurig in orde en voor mycologen die er eens echt in willen komen, *je werk!* Is er niet iemand, die dit werk voor Nederland wil behouden en op die veiling aanwezig wil zijn?

Leiden, Rijks. Herb. Dec. 1921.

CATH. COOL.

UIT DRENTE.

VAN STEENEN, PLANTEN, DIEREN EN MENSCHEN.

IN Zuid-Oost Drente ligt het dorpje Sleen. Elke vacantie, die ik er doorbreng, verwondert het me weer, dat er geen talloze vreemdelingen komen om te genieten van het Drentsche schoon; verwondert het me, spijt het me, om de weinige bekendheid van de mooie oude Landschap, verheugt het me, omdat juist daardoor hier de omgeving vrij gebleven is van de vele bordjes met: Verboden Toegang. Art. 461, die haast overal elders den wandelaar terugwijzen.

Het dorp zelf, waarover ik nu schrijf, is rijk aan schilderachtige plekjes: zware kruinen overschaduwen den brink, bemoste rieten daken schuilen weg onder oude eiken, 'n kolossale monumentale toren verheft zich boven 't geboomte als een baken op het onmetelijke Zuiderveld, dat langzaam wegkrimpt voor spade en ploeg.

Ongeveer een uur ten N. van 't dorp, ligt een groote zandverstuiving; zilverwitte heuvels,